

Asia: VN/1070/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sukupuolen vahvistamisesta sekä siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommenttinne liittyen sukupuolen vahvistamisen edellytyksiin (1 §):

Esityksessä sukupuolen juridisen vahvistamisen edellytyksiin on merkittäviä parannuksia voimassa olevaan lakiin nähden. Vaatimusten poistaminen lääketieteellisestä selvityksestä ja lisääntymiskyvyttömyydestä juridisen sukupuolen vahvistamiseksi on välttämätöntä, ja näiden räikeästi ihmisoikeuksia rikkovien edellytysten kumoamista on sekä odotettu että kehoitettu toteuttamaan pitkään niin kansallisten kuin kansainvälisten ihmisoikeustoimijoiden puolesta.

Ihmisoikeusnäkökulmasta esitys on kuitenkin edelleen vakavasti puutteellinen.

Edellytys täysi-ikäisyydestä rikkoo yksiselitteisesti ja perustavanlaatuisesti alaikäisten itsemääräämisoikeutta ja täten ihmisoikeuksia. Täysi-ikäisyyden vaatiminen on myös suoraan ristiriidassa muun muassa Suomen perustuslain kanssa. Perustuslain 6 §:ssä säädetään, että ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Toteutuessaan esityksen mukaisesti laki sukupuolen vahvistamisesta jakaisi alaikäiset ja täysi-ikäiset ihmiset perusteettomasti eriarvoisiin asemiin. Perustuslain 6 §:ssä säädetään lisäksi, että lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Täysi-ikäisyyden edellyttäminen rikkoisi siis tältäkin osin alaikäisten perustuslaillisia oikeuksia.

Tämän lisäksi vaatimus täysi-ikäisyydestä on ristiriidassa kansainvälisten sopimusten kanssa, joita Suomi on sitoutunut noudattamaan. Esimerkiksi Yhdistyneiden kansakuntien lasten oikeuksien komitea on 6.12.2016 annetussa kommentissaan lasten oikeuksien toteutumisesta (CRC/C/GC/20, kohta 34) todennut, että kaikilla nuorilla on oikeus sukupuoli-identiteetin turvaamiseen ja vaatii jäsenvaltioita kumoamaan kaikki lait, jotka jollain tavoin syrjivät henkilöitä sukupuoli-identiteetin

perusteella. Suomi on sitoutunut noudattamaan Yhdistyneiden kansakuntien lasten oikeuksien sopimusta kokonaisuudessaan.

Trans ry kehottaa painavasti ottamaan huomioon kansainvälisten ihmisoikeussuositusten lisäksi tutkimustiedon ja tieteellisen arvioinnin liittyen siihen, kuinka alaikäisten translasten ja -nuorten psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia voidaan parantaa merkittävästi turvaamalla heidän mahdollisuutensa oman sukupuolen itsemäärittelyyn, itseilmaisuuksiin ja mahdollisuuteen elää oman sukupuolen mukaisessa sosiaalisessa roolissa.

Trans ry kehottaa painavasti myös hyödyntämään lain jatkovalmistelussa muistiota sukupuolen oikeudellista vahvistamista koskevan sääntelyn vaikutuksista lasten ja nuorten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Trans ry korostaa, että muistiossa todetaan yksiselitteisesti, että "Ehdotonta täysi-ikäisyyteen asetettavaa ikärajaa ei voida pitää lapsen oikeuksien mukaisena".

Trans ry esittää huolensa myös liittyen lakiesitykseen kirjattuun edellytykseen selvityksen laatimisesta. Sen lisäksi, että selvityksen laatimisen edellyttäminen ei turvaa täyttä itsemäärittelyoikeutta omaan sukupuoleen, on se kirjauksena huolestuttavan epätarkka. Sanaa "selvitys" käytetään vain lakiesityksen 1 §:ssä, ja tämän jälkeen käytetään yksinomaan sanaa "hakemus". Sitä, mitä kummallakaan näistä termeistä tarkalleen tarkoitetaan, ei ole määritetty lakitekstiin. Tämä herättää huolen mahdollisuudesta tulkinnanvaraisuuteen ja vaihteleviin toteutustapoihin ja kriteeristöön, jonka pohjalta sukupuolen vahvistaminen hyväksytään tai hylätään.

Lisäksi edellytys Suomen kansalaisuudesta tai asuinpaikasta Suomessa asettaa väestötietojärjestelmään rekisteröidyt henkilöt, jotka eivät täytä näitä kriteerejä, eriarvoiseen asemaan. Trans ry katsoo, että mahdollisuus juridisen sukupuolen vahvistamiseen tulee turvata kaikille, jotka jostakin syystä, esimerkiksi turvapaikanhakija- tai pakolaisstatuksensa vuoksi, ovat kirjattuna Suomen väestötietojärjestelmään.

2. Kommenttiin liittyen hakemukseen ja sen käsittelyyn (2 §). Kommentteja pyydetään esimerkiksi siihen, onko sukupuolen vahvistamisen hakemusmenettely esitettyssä muodossaan toimiva ja tarkoituksenmukainen.

Trans ry katsoo, että perustelut sisältävän hakemuksen edellyttäminen sukupuolen vahvistamiseksi rikkoo transihmisten itsemäärittelyoikeutta. Juridisen sukupuolen vahvistamisen tulisi olla ilmoitusluontoinen asia ilman hakemusmenettelyä ja harkinta-aikaa.

Jos hakemusmenettely hyväksytään osana lakiuudistusta, on lakiesityksen kirjauksia tarkennettava sukupuolen vahvistamista hakevien ihmisten yhdenvertaisen kohtelun turvaamiseksi. Lakiesityksen 1 §:ssä todetaan sukupuolen vahvistamisen edellytyksenä selvitys siitä, että henkilö kokee pysyvästi kuuluvansa vahvistettavaan sukupuoleen. 2 § sen sijaan puhuu hakemuksesta, joka on perusteltava.

1 ja 2 §:n ero käytetyissä termeissä jättää epäselväksi, mitä hakemukselta vaaditaan ja millä kriteereillä se voidaan hyväksyä tai hylätä.

Tällaiset epätarkat kirjaukset mahdollistavat sukupuolen vahvistamista hakevien eriarvoisen kohtelun. Jos selkeä kriteeristö riittävälle perustelulle hakemuksen hyväksymiseksi puuttuu, on vaarana se, että hakemuksia tullaan käsittelemään hyvin vaihtelevasti. Trans ry katsoo, että hakemuskriteeristön on oltava selkeä, julkinen ja sukupuolen vahvistamista hakeville ennalta tiedossa.

30 päivän odotusaika hakemuksen vireilletulon jälkeen on kohtuuton. Verraten esimerkiksi nimilakiin, jossa tällaista odotusaikaa nimenmuutoksen hakemisen jälkeen ei ole, 30 päivän odotusajan edellyttäminen on epä johdonmukaista ja tarpeetonta. Trans ry huomauttaa, että ilman harkinta-aikaakin nimenmuutosten hyväksymisessä on kestänyt kohtuuttoman kauan hakemusten käsittelyiden viivästyessä. Jos resurssit sukupuolen vahvistamiseksi tehtyjen hakemusten käsittelyssä ovat yhtä heikot kuin nimenmuutoshakemusten käsittelyssä, harkinta-ajan edellyttäminen osana sukupuolen vahvistamista pidentää odotusaikaa entisestään valitettavan paljon.

Trans ry pitää hyvänä sitä, että rekisteröidyssä parisuhteessa elävien, sukupuolen vahvistamista hakevien ihmisten hakemusten hyväksymisen edellytyksenä ei olisi enää puolison hyväksyntä, vaan sukupuolen vahvistamisesta seuraisi vain ilmoitus puolisolle. Päätäväntavallan luovuttaminen muille kuin sukupuolen vahvistamista hakevalle itselleen on ollut voimassa olevan translain suurimpia ihmisoikeusrikkomuksia, ja tällaisten vaatimusten purkaminen on positiivinen asia.

3. Kommenttinne liittyen sukupuolen vahvistamisen oikeusvaikutuksiin (3 §). Lausunnoissa pyydetään kiinnittämään erityistä huomiota sellaiseen lainsäädäntöön, jossa sukupuolelle annetaan merkitystä ja jota hallituksen esityksessä ei ole tunnustettu. Lisäksi huomiota pyydetään kiinnittämään säännöksen aiheuttamiin muutostarpeisiin lausunnonantajan toiminnassa/hallinnonalalla.

Ehdotetun lain on esimerkiksi arvioitu mahdollisesti edellyttävän muutoksia vankeus- ja tutkintavankeuslakien säännöksiin vankien sijoittamisesta sekä henkilöntarkastuksista ja päihitteettömyyden valvonnasta. Vastaavia säännöksiä on myös laissa poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta. Lain on myös arvioitu edellyttävän muutoksia eräisiin rikoslain säännöksiin.

”Lisääntymisbiologinen sukupuoli” on entuudestaan tuntematon käsite lainsäädännössä. Termi on yleisestikin sekä vähän käytetty että huonosti määritelty. Trans ry:n lausuntoaan varten haastattelemat terveystieteen ja sosiaalitieteiden asiantuntijat eivät pystyneet määrittelemään termiä yhteismitallisesti, osa ei lainkaan.

Käsite ja sen myötä koko 3 § on tarpeeton. Uuden, epäselvän termin käyttöön ottamiselta voitaisiin välttyä tekemällä termihin liittyviä korjauksia niihin lakeihin, joiden nykyisten sanamuotojen vuoksi 3 § on ilmeisesti luotu. Esimerkiksi termi ”naisen kehoon” voitaisiin korvata termillä ”kohdullisen kehoon” tai ”hoidettavan kehoon” laissa hedelmöityshoidoista. Uuden käsitteen luominen

lainsäädäntöön ei palvele kenenkään etua, vaan sen sijaan altistaa transihmiset syrjinnälle sekä ongelma- ja vaaratilanteille terveydenhuollossa.

Muotoilu ”– sekä muita sosiaali- ja terveydenhuoltoa tai lääketieteellistä tutkimusta koskevia säännöksiä, jotka perustuvat henkilön sukupuoleen” on Trans ry:n näkemyksen mukaan aivan liian laaja. Tällainen muotoilu voi helposti johtaa tilanteisiin, joissa potilaan transtausta paljastuu hoitohenkilökunnalle silloinkin, kun se ei ole hoidon kannalta tarpeellista. Tämä voi altistaa transtaustaisen potilaan syrjinnälle tai pahimmillaan saattaa tämän vaaraan. Mikäli esimerkiksi lääketieteellisessä hoitoprosessissa pitkälle edennyttä, hormonitasapainoltaan naistyyppillistä transnaista kohdellaan hoidossa miehenä tai toisin päin transmiestä naisena, voidaan saada aikaan hengenvaara, vaikka hoitohenkilökunta toimisi 3 §:n puitteissa näennäisesti oikein.

”Lisääntymisbiologinen sukupuoli” on käsitteenä ongelmallinen myös siitä syystä, että se sulkee ulos ne, jotka ovat täysin lisääntymiskyvyttömiä ja joille ei siten voida määrittää lisääntymisbiologista sukupuolta. Tämä ongelma koskee paitsi osaa transsukupuolisista myös monia intersukupuolisia. 3 §:n perusteluissa puhutaan ”jolle ominaiset sukusolut tai lisääntymiseen tarvittavat muut biologiset mekanismit, kuten kohtu, henkilöllä on”. Sen lisäksi, että tämä muotoilu on epämääräinen, ei se selkeytä asiaa lainkaan. Kuka vahvistaa tämän ”lisääntymisbiologisen sukupuolen”? Milloin ”lisääntymisbiologia” alkaa tai loppuu ihmisessä? Jos ihminen ei tuota sukusoluja tai hänellä ei ole esim. kohtua, mikä on hänen lisääntymisbiologinen sukupuolensa? Tällainen epätarkka käsitteistö sekä laaja muotoilu mahdollistavat tulkinnan, että tosiasiallisesti terveydenhuollon piirissä olisi käytössä vähintään kolme sukupuolimerkintää, jotka voivat olla ristiriidassa potilaan sukupuoli-identiteetin sekä vahvistetun sukupuolen kanssa.

Trans ry katsoo, että sekavan, huonosti muotoillun, potentiaalisesti vaarallisen ja uusia käsitteitä lainsäädäntöön tuovan pykälän sijaan tulisi tehdä korjaukset niihin lisääntymistä ja lisääntymisterveyttä sääteleviin lakeihin, joissa tällä hetkellä käytetään sukupuolitettua termistöä. Mikäli tällaiseen ratkaisuun ei päädytä, on välttämätöntä, että 3 §:a rajataan koskemaan ainoastaan lisääntymisterveyttä ja jätettävä muu terveydenhuolto tämän ulkopuolelle. Myös käsite ”lisääntymisbiologinen sukupuoli” sekä sanamuodot, joissa henkilön ”sukupuolena pidetään” jotain muuta kuin hänen vahvistettua sukupuoltaan, tulee poistaa kokonaan. Mikäli 3 § tullaan säilyttämään, tulee se lain jatkovalmisteluissa muotoilla toisin – esimerkiksi kirjauksella, että henkilö on oikeutettu kaikkiin sosiaali- ja terveydenhuollon lisääntymiseen, hedelmöittämiseen, raskauteen, raskauden keskeyttämiseen, sterilointiin, synnyttämiseen ja imettämiseen liittyviin palveluihin oikeudellisesta sukupuolestaan riippumatta.

4. Kommenttinne liittyen sukupuolen vahvistamisen oikeusvaikutuksiin ja vanhemmuuteen (4 §)

Kuten 3 §, Trans ry katsoo myös tämän pykälän olevan olemassa vain, koska tarvittavia korjauksia sukupuolittavaa kieltä käyttäviin muihin lakeihin, kuten vanhemmuuslakiin, ei vaikuteta olevan halukkaita tekemään. Näin ollen muiden lakien pienen viilaamisen sijaan translain myötä lainsäädäntöön ollaan luomassa tarpeetonta, uutta käsitettä (”lisääntymisbiologinen sukupuoli”).

Vanhemmuuslain uudistus on käynnissä, ja vaikka kyseisen lakiesityksen perusteluissa väitetään muuta, esityksessä pidetään yhä tarpeettomasti kiinni sukupuolitetuista vanhemmuusnimikkeistä (äiti/isä). Jotta vanhemmuuslaki kunnioittaisi kaikkia vanhempia, esimerkiksi muunsukupuolisia vanhempia, jotka eivät koe äiti- tai isä-termejä omakseen, tulisi laissa käyttää sukupuolineutraaleja termejä. Trans ry pitää valitettavana vanhemmuuslain esityksen huonoa ja riittämätöntä valmistelua, ja sitä kuinka toteutuessaan yhä sukupuolittavaa kieltä sisältävänä se vaikeuttaa myös translain uudelleen muotoilua.

Trans ry katsoo, että translain sijaan vanhemmuuden ja vanhemmuusmerkintöjen säätely tulisi toteuttaa vain vanhemmuuslaissa. Tämä olisi mahdollista, jos vanhemmuuslaissa käytettäisiin tosiasiallisesti sukupuolineutraalia kieltä. Sukupuolittamattoman kielen käyttäminen ja vanhemmuuden määrittäminen tällä tavoin parantaisi kaikkien perheiden ja vanhempien oikeusturvaa, ennaltaehkäisisi epäselviä tilanteita ja vähentäisi byrokratiaa, jota muuten vaadittaisiin vanhemmuusnimikkeiden jälkikäteen korjaamisten vuoksi.

5. Kommenttinne liittyen vanhemmuutta kuvaavaan nimikkeen muuttamiseen (5 §). Erityistä huomiota pyydetään kiinnittämään sellaiseen lainsäädäntöön, jossa vanhemmuutta kuvaavaan nimikkeeseen liitetään oikeusvaikutuksia (vanhemmalle itselleen tai tämän lapselle) ja jota hallituksen esityksessä ei ole tunnustettu. Lausunnoissa pyydetään myös kiinnittämään huomiota niihin muutostarpeisiin, joita vanhemmuutta kuvaavan nimikkeen muuttaminen edellyttää esimerkiksi lausunnonantajan tietojärjestelmissä.

Trans ry katsoo esityksen mallin vanhemmuutta kuvaavan nimikkeen muuttamiseksi hyvin ongelmalliseksi. Tämä johtuu siitä, että nimikkeen muutos täytyy tehdä hakemuksella, eikä ilmoitusmenettelyllä, ja muutoksen pystyisi tekemään vasta sukupuolen vahvistamisen jälkeen. Hakemuksen sijaan Trans ry kannattaa ilmoitusmenettelyä, jolloin nimikkeen muutosta hakeva vanhempi ei joudu kokemaan turhaa päätöksen odottamista, ja nimikkeenmuutos tulisi olla mahdollinen myös ennen sukupuolen oikeudellista vahvistamista.

On positiivista, että translakiesityksessä vanhemmilla on valinnanvapaus sen suhteen, haluavatko he vanhemmuusnimikettään korjattavan lapsen syntymän jälkeen. Olisi kuitenkin lähtökohtaisesti tarpeetonta ja sekavaa, että vanhemmuusnimike määrittäisi joko isäksi tai äidiksi vanhemman "lisääntymisbiologisen sukupuolen" mukaisesti syntymän hetkellä. Sen lisäksi, että tällainen käytäntö ei kunnioita sukupuolensa toiseksi kuin syntymässä määritellyksi vahvistaneiden vanhempien itsemäärittelyoikeutta ja sukupuoli-identiteettiä, johtaisi se tilanteisiin, joissa sama henkilö, joka on saanut useampia lapsia, olisi juridisesti sekä äiti että isä lapsesta ja siitä riippuen, hakeeko kyseinen ihminen vanhemmuusnimikkeiden korjaamista jokaisen syntyvän lapsen kohdalla.

Esitys ei myöskään sisällä mahdollisuutta hakea vanhemmuuden nimikkeen muutosta ennen lapsen syntymää, eikä se sisällä mahdollisuutta käyttää "vanhempi"-termiä, joka olisi sekä sukupuolineutraali että yhdenmukaistaisi lapsen huoltajasta käytettävää nimikettä, jolloin muutoksenhakua ei edes tarvittaisi. Trans ry näkee ongelmalliseksi myös sen, että huoltajuuden nimike muuttuu hakemuksen perusteella kaikkien lasten kohdalla, eikä hakijalla itsellään ole päätäntävaltaa asian kanssa. Lisäksi 5 §:ssä esitetty siirtymäaika on tarpeettoman pitkä.

6. Kommenttinne liittyen ulkomaisen päätöksen tunnustamiseen (6 §):

Trans ry kannattaa esitystä ulkomaisen päätöksen tunnustamisesta.

7. Kommenttinne liittyen lain voimaantuloon ja sen soveltamisen porrastamiseen (8 §):

Trans ry katsoo, että lain tulisi tulla kokonaisuudessaan voimaan 1.1.2023. Tietojärjestelmiin tarvittavat muutokset, joilla porrastusta on perusteltu, on mahdollista ja toivottavaa toteuttaa niin, että laki astuu voimaan kokonaisuudessaan heti vuoden 2023 alusta.

8. Kommenttinne liittyen esityksen pääasiallisiin vaikutuksiin, ml. selvitykseen joka on laadittu lapsivaikutusarvioinnin tueksi. Lausunnossa pyydetään kiinnittämään huomiota vaikutuksiin, joita lausunnonantaja arvioi esityksestä aiheutuvan toiminnalleen/hallinnonalallaan. Huomiota pyydetään kiinnittämään myös tietojärjestelmiin kohdistuviin muutostarpeisiin sekä muihin tiedonhallintalain 5 §:n 3 momentin kannalta olennaisiin asioihin.

Tämänhetkinen esitys ei myönnä alle 18-vuotiaille oikeutta sukupuolen vahvistamiseen. Trans ry vaatii painavasti, että translapsille ja -nuorille tulisi antaa mahdollisuus vahvistaa oikeudellinen sukupuolensa heidän itsemäärittelyoikeuttaan kunnioittaen. Nykyisen tutkimustiedon valossa on selvää, että oikeudellisen sukupuolen vahvistamisen salliminen tukee vahvasti transnuorten ja -lasten sosiaalista transitiota, ja parantaa näin heidän hyvinvointiaan. Tässä esityksessä translasten ja -nuorten oikeus omaan sukupuoleen, itsemäärittelyyn ja turvalliseen kasvuun on kuitenkin sivuutettu täysin sulkemalla heidät sukupuolen vahvistamisen ulkopuolelle.

Kansainvälisten suositusten nojalla on perusteltua ja toivottavaa, että alle 18-vuotiaille transnuorilla ja -lapsilla olisi oikeus vahvistaa oikeudellinen sukupuolensa. Esimerkiksi Yhdistyneet kansakunnat (YK) ja sen toimijat ovat ottaneet useasti kantaa translasten ja nuorten oikeuksiin. YK:n asiantuntijat ovat kehottaneet vuonna 2017 julkaistussa translasten ja -nuorten tilannetta koskevassa julkilausumassa, että valtiot tarjoaisivat sukupuolen vahvistamiselle nopean, avoimen ja helposti saatavilla olevan tavan perustuen jokaisen henkilön itsemääräämisoikeuteen vaatimatta lääketieteellistä diagnoosia tai hoitoja: "Kehotamme valtioita helpottamaan sukupuolen nopeaa, avointa ja saatavilla olevaa juridista vahvistamista ilman loukkaavia olosuhteita, takaamalla ihmisoikeudet kaikille ihmisille, kunnioittaen vapaita/tietoon perustuvia valintoja ja ruumiillista itsemääräämisoikeutta." Myös YK:n ihmisoikeuskomitea on keväällä 2021 julkaisemassaan suosituksessa esittänyt huolensa Suomelle muun muassa siitä, että transsukupuoliset lapset eivät pysty laillisesti vahvistamaan sukupuoltaan. YK:n jäsenmaana Suomi on sitoutunut noudattamaan YK:n ihmisoikeussopimuksia, joihin kansalais- ja poliittisten oikeuksien sopimus kuuluu.

Kansainvälisten suositusten lisäksi suomalaiset asiantuntijat ja virkahenkilöt ovat ottaneet kantaa translasten ja -nuorten sukupuolen itsemäärittelyoikeuden puolesta. 17.3.2021 haastattelua varten antamassaan vastauksessa lapsiasiavaltuutetun lakimies on todennut, että on lapsen oikeuksien kannalta ongelmallista että sukupuolen juridinen korjaus ei ole Suomessa mahdollista alaikäisten kohdalla. Lakimies on todennut myös, että lasten ja nuorten itsenäinen toimijuus tulee aina huomioida lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti. Myös 27.5.2019 lapsiasiavaltuutettu yhdessä Väestöliiton ja Sateenkaariperheet ry:n kanssa totesivat Helsingin Sanomissa julkaistussa mielipidekirjoituksessaan, että translain on turvattava lapsen oikeudet ja tuettava lapsen terveen identiteetin kasvua.

Muistiossa lapsivaikutusarvioinnista todetaan yksiselitteisesti, että lain jatkovalmisteluissa on syytä varmistaa se, että lapsia ja nuoria tultaisiin kuulemaan uudistustyön yhteydessä. Trans ry toteaa, että transsukupuolisia nuoria ja lapsia sekä heidän perheitään olisi pitänyt kuunnella jo tämänhetkisen esityksen yhteydessä.

Transnuorten ja -lasten mahdollisuuden oikeudellisen sukupuolen vahvistamiseen kieltäminen ei millään tavalla turvaa lasten oikeuksien toteutumista, päin vastoin. Trans ry vaatii, että päätös sukupuolen vahvistamisen ikärajaista tehtäisiin tosiasiallisesti lapsen edun mukaisesti ja alaikäisten ihmisoikeuksia kunnioittaen.

9. Muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

Esitykseen sisältyy niin kutsutun transasetuksen kumoaminen. Transasetus on mahdollistanut sen, että jokainen lääketieteelliseen hoitoon hakeutuva transhenkilö on ollut oikeutettu läheteeseen joko HYKS:in tai TAYS:in transpoliklinikoille. Hoitoasetuksen poistuessa lakiluonnoksen mukaan hoidontarve määriteltäisiin terveydenhuoltolain sekä Palkon suositusten kautta. Trans ry ilmaisee varautuneen kannatuksensa asetuksen kumoamiselle etenkin siltä osin, että sukupuoliristiriidan diagnoosiprosessien toteuttamisyksiköt eivät olisi enää asetuksen nojalla määritettyjä.

Trans ry huomauttaa, että Suomessa lääketieteellistä sukupuoliristiriidan diagnosointia ja hoitamista toteutetaan auttamattomasti vanhentuneella kriteeristöllä. Palkon suositukset ovat vakavasti ristiriidassa muun muassa jossain vaiheessa Suomessakin käyttöön otettavan ICD-11 -tautiluokituksen kriteeristön kanssa. Jos transihmisten lääketieteellistä hoitoa toteutetaan transasetuksen purkamisen jälkeen vain ICD-10 -tautiluokituksen ja Palkon suositusten mukaisesti, Trans ry on tämän myötä hyvin huolissaan siitä, kuinka sukupuoliristiriitaan hoitoa hakevien henkilöiden yhdenvertainen oikeus kyseisiin hoitoihin tullaan käytännössä turvaamaan.

Esitys ei myöskään ota kantaa väestötietojärjestelmään sukupuolen vahvistamisesta henkilötunnuksen korjaamisen yhteydessä tehtyjen erillisten merkintöjen poistamiseksi. Tämä niin kutsuttu transrekisteri on nykymuodossaan vakava turvallisuusriski silloin, kun ihmisen transtaustan paljastavia tietoja annetaan varomattomasti eteenpäin. Trans ry pitää erittäin tärkeänä, että kyseinen rekisteri poistuu käytöstä mahdollisimman nopeasti, eikä erillistä merkintää väestötietojärjestelmään tehtäisi.

Lopuksi Trans ry moittii sitä, kuinka huonosti ja kiireessä lakiuudistusta on valmisteltu. Kuluva hallituskausi ehti hyvin pitkälle ennen lakiuudistustyöryhmän nimeämistä, ja työryhmän perustamisen jälkeen sen toiminnalle ja lakiesityksen huolelliselle valmistelulle ei ole jätetty riittävästi aikaa. Myöskään lakiuudistuksen seuranta- ja arviointityöryhmän kuulemiselle ei varattu Trans ry:n kokemuksen mukaan riittävästi mahdollisuuksia. Moitittavaa on myös se, ettei lakiesityksen valmistelussa kuultu lainkaan transsukupuolisia lapsia ja nuoria, vaan niin tehdään vasta lain jatkovalmistelun aikana lakiesityksen ensimmäisen version laatimisen ja julkaisun jälkeen.

Vesikauris Valo
Trans ry